
*'Suf hart, / spierverrekking':
een bijdrage tot het denken over de catalogus
in de openbare bibliotheek*

Johan Velter
Openbare bibliotheek Gent
Graaf van Vlaanderenplein 40
9000 Gent
johan.velter@gent.be

STANDPUNT

Dit standpunt, een bijdrage tot het denken over de catalogus in de openbare bibliotheek, bouwt voort op artikels in 'Boek en bibliotheek' en een bijdrage in het discussieforum AVM (30 oktober 2001).

- De laatste jaren is er weinig dynamiek geweest in de openbare bibliotheeksector. Er waren wel tribulaties rond het decreet, de problematiek rond de netwerkvorming, de introductie van nieuwe media. Maar inhoudelijk is er weinig vernieuwing geweest.

a. Nieuwe technologie doet nieuwe kennis en vormen ontstaan. Er komen nieuwe behoeften en de oude kunnen op een andere manier bevredigd worden of zijn overbodig geworden. Dit betekent nochtans niet dat er een nieuwe mens ontstaat. De aanpassing gebeurt geleidelijk en de moraal en de levenshouding van de mens houden geen gelijke tred met technologische en wetenschappelijke vernieuwing.

b. Men zegt: we leven in een informatiemaatschappij en de bibliotheek moet daarop inspelen. Is dat zo? Hoeveel informatie, die we bovendien ook nog in de bibliotheek moeten zoeken, hebben we nodig in ons dagelijks leven? Is dit zoveel veranderd bij vroeger? Ook toen werden huizen gebouwd, tuinen aangelegd, erfenissen geregeld, sterren geraadpleegd. Uiteraard is de aangroei van de kennis fenomenaal, nog fenomenaler is de vrijwel directe toepassing ervan in het dagelijkse leven. Maar speelt de bibliotheek hier een essentiële rol? In het beroepsleven krijgt men de actuele kennis niet via de bibliotheek, cd-roms, dvd's of internet maar via eigen kanalen. De bibliotheek heeft op het vlak van actuele kennis géén voortrekkersrol.

b². Kijken we naar de interesse van de gebruikers. Heeft de informatiemaatschappij zo'n grote invloed op hun leengedrag? Fiction blijft bijzonder populair – en niet noodzakelijk die literatuur waar de structuur complex is, de inhoud niet alledaags. Is de informatiemaatschappij dan voorbijgegaan aan de literatuurlezers? Natuurlijk niet. Er is misschien iets anders aan de hand. Is het niet de bibliotheeksector zelf die het geweer van schouder veranderd heeft en meer en meer nadruk op de non-fiction is gaan leggen. Omdat dit serieuzer is, meer gewicht in de schaal legt. Nog maar een generatie geleden werd men in de 'humaniora' opgevoed, werden waarden vanuit deze traditie opgebouwd en had men een gemeenschappelijk referentiekader waarin men kon communiceren. Dit is weggevallen – en niet de wetenschappen maar de economie (die dus géén wetenschap is) is een nieuw ankerpunt geworden. We leven in een tussentijd: enerzijds zijn er de restanten van de letterencultuur, anderzijds is er een nieuwe cultuur aan het ontstaan die haar rechtvaardiging nog moet opbouwen.

c. Deze nieuwe mentaliteit is ook de bibliotheeksector binnengesijpeld. 'Performance measurement' is meer dan een begrip, meer dan een werkwijze: het is een concept, een andere manier om collectie en leners te benaderen. Hier komen geen culturele, intrinsieke waarden aan te pas maar extrinsieke: de waarde ligt niet meer in het object zelf maar in hoe het functioneert. Anders (negatiever) gezegd: hoe het opbrengt. Van dit denken is iedereen doordrongen – ook al wringt het nog hier en daar. De bibliotheeksector kan daar samen met George Steiner over treuren. De werkelijkheid is echter gevoelloos, heeft geen hart. (Hier moet nog dit gezegd worden:

In deze rubriek verwoorden auteurs hun persoonlijk standpunt over een onderwerp uit de sector. Reacties hierop zijn welkom en worden in het eerstvolgende nummer gepubliceerd. De auteur van de oorspronkelijke tekst krijgt de reactie ter inzage en kan nog één keer reageren in hetzelfde of het daaropvolgende nummer.

performance measurement is in Vlaanderen op een bijzonder stuntelige, knullige manier geïntroduceerd: onbekwaamheid, onkunde, onwil, mateloze pretentie hebben dit project geleid en daardoor een jarenlange hypotheek gelegd op een andere bibliotheekbenadering.)

-c. Een zeker verzet tegen de realiteit is echter niet altijd verkeerd. Als we overtuigd zijn van de kracht van de culturele waarden én als ze vandaag de dag nog enige relevantie zouden hebben, is het de moeite om de stem te verheffen. De bibliotheeksector kan zich verzetten tegen het winstprincipe, tegen de economische werk- en organisatie methodes maar uit die andere wereld ook argumenten en denkmethodes halen om de eigen werkelijkheid vorm te geven.

d. Men zegt dat dé waarheid niet meer bestaat en dat het cultureel relativisme het denkpatroon van de toekomst is. (Men zegt zoveel.) Gedeeltelijk terecht, gedeeltelijk niet. Natuurlijk bestaan er waarden die de indruk geven universeel te zijn (ze functioneren optimaal), en is de ene cultuur beter aangepast aan een bepaalde tijd dan een andere. Er is verval en opkomst. Natuurlijk schrijft de ene cultuur een humanere levenshouding voor dan een andere. Maar toch. De waarheid werd vroeger als een geheel gezien, als ondeelbaar en geldig in alle situaties. Isaiah Berlin heeft dit Westers waarheidsbegrip doen exploderen. Of het antwoord nu kwam van pausen, boeken, sterren, reclamemakers, profeten, steeds was er dezelfde structuur: op elke vraag (van welke aard ook) kan er een feitelijk antwoord gegeven worden. We weten nu dat de waarheid uit verschillende aspecten kan bestaan, dat de waarheid geen rots graniet is.

e. Binnen het Westers denken is er ook een beweging die niet nagaat wat de essentie van iets is, die de dingen niet wil invoelen om te kennen en te weten maar die nagaat hoe iets functioneert. Een absolute waarheid mag als metafysica (het denken van een voorbijganger) afgedaan worden. Als de tijd verandert, als de mens – zij het langzaam – mee-evo-

luert, dan veranderen ook het denken, de moraal. Dan zijn argumenten uit het verleden geen referentie meer. Dan kan iets waar zijn, maar geen belang meer hebben.

e.1. Neem de rangschikking van de boeken in de bibliotheeksector. De openbare bibliotheken gebruiken het Siso-systeem. Er is een tijd geweest dat dit gold als een heilig boek, één en ongedeelde. Ongetwijfeld lag er een visie aan ten grondslag maar door de jaren heen heeft die aan relevantie verloren. Er kwam immers aandacht voor het gedrag van leners en een ander inzicht over de functie van een bibliotheek in de maatschappij en ook algemeen groeide er een groot en terecht wantrouwen in grote systemen. Steeds meer werd het systeem zelf in vraag gesteld. Nu zijn we op een punt beland dat we dit systeem aan het zoekgedrag van leners en personeel kunnen aanpassen (het systeem is hetzelfde gebleven, het is ons denken dat veranderd is). Wie nu argumenteert vanuit het Siso-systeem heeft gelijk, maar zijn opmerkingen zijn irrelevant geworden. Nochtans is er geen ander systeem voorhanden: we leven in een tussentijd. Hier moet nog aan toegevoegd worden: de dynamiek van de Siso-vernieuwing wordt tegengehouden door de Siso-commissie die zich als de Curie van het Vaticaan gedraagt én door de Vlacc die zich strikt aan het systeem wil houden. Dit heeft als gevolg dat de bibliotheeksector zelf in de dagelijkse praktijk anders werkt dan wat de eigen bovenlokale structuur oplegt. Van een kloof gesproken.

Alfa-Omega. Centralisme verdomt. Ook in de informatiemaatschappij.

d². Als de waarheid vele kanten heeft en geen absolute kern bezit, dan is een centrumgerichte structuur niet aangewezen. Wanneer er geen overeenstemming meer bestaat tussen het denken en het handelen, leven we niet alleen in een aliënerende situatie maar ook in een situatie die niet kan overleven. Als de waarheid uit vele deelimpulsen bestaat, dan kan de kern niet afgeschermd worden maar moeten vele momenten en plaatsen als waarheidsmomenten toegelaten worden. Niet in het stadhuis maar in de wijken wordt de realiteit vormgegeven.

e.2. Niet alleen het Siso-systeem, ook de inhoudelijke ontsluiting gaat uit van een absolute waarheid. Het systeem bestaat essentieel uit toegelaten termen. Het is vanuit een

centrum dat gezegd wordt welke termen een zoekterm mogen zijn, eventueel welke verwijzingen toegelaten worden. Er is een autoriteit die vastlegt wat kan en wat niet kan. Deze instantie haalt haar autoriteit van anderen: naslagwerken. Het vastleggen van deze termen is juist wanneer men binnen het systeem denkt, maar onjuist wanneer men vanuit de werkelijkheid vertrekt. Naslagwerken zijn altijd verouderd, registreren slechts en zijn niet in staat de nuances van het denken, het leven te vatten. Ik zwijg dan nog over hun ideologische domheid. In de bibliotheek moet de gebruiker zich voegen naar het systeem dat hem is opgelegd. Interessanter zou zijn als er een wisselwerking kan ontstaan tussen wat gebruikers zoeken en het systeem. Een ideale situatie is dat de lener niet meer geconfronteerd wordt met geautoriseerde termen maar dat gelijk welke zoekterm een resultaat oplevert. Om dit te realiseren, moet men afstappen van het idee dat er een unieke term bestaat en integendeel een cluster van begrippen opbouwen die daarom niet altijd exact zijn, die zelfs betekenisverschillen mogen bevatten maar die wel een opening bieden naar het gevraagde. Voor de bibliotheken is het een les in nederigheid: niet wat de 'autoriteiten' bepalen is noodzakelijk juist. Het beheer van een bibliotheek zou zich moeten verleggen naar het gebruik van catalogi, naar mondelinge vragen: hoe kan de collectie ontsloten worden op basis van de vraag – en niet op basis van een systeem waarin de collectie gewrongen wordt.

e.3. Dit geldt ook voor het ontsluiten van auteursnamen. Hetzelfde systeem: er wordt verwezen naar aanvaarde bronnen – al zijn sommige een halve eeuw oud – en waar de transcriptieregels internationaal vastgelegd zijn maar hoe dan ook steeds een keuze zijn. We hebben de problematiek van de Turkse namen voor en na Atatürk, we hebben de voor Westerse oren onduidelijke vorm van Oosterse namen. Een extreem maar bijzonder amusant voorbeeld zijn de 'Gedichten en proza' van Bay Juyi die in een Nederlandse vertaling bij Atlas verschenen zijn. Op de omslag heeft de uitgever tussen haakjes Po Tsju-i, 772-846 toegevoegd en de bibliotheekwereld heeft van die naam Pai Tjiu-i gemaakt en op sommige signaturen staat dan PAIT. Van vervreemding gesproken. Waarom moet hier een geautoriseerde term gebruikt worden als een hedendaagse uitgever een andere vorm gekozen heeft? Men

zou een cluster kunnen opbouwen van mogelijke zoektermen die automatisch naar het gevraagde leidt. (Men zal opwerpen dat de varianten en de mogelijke tikfouten eindeloos kunnen zijn. Dat is niet zo.) Dit geldt eveneens voor pseudoniemen. De lezer mag gelijk welke naam intikken, hij zou bij alle boeken moeten komen. Ook hier zou de bibliotheekwereld zich mogen buigen naar de wil van de schrijver.

e.4. De formele ontsluiting zoals die nu gebeurt, vertrekt nog steeds van ouderwetse principes – zowel inhoudelijk als technisch. Ik bekijk de bibliografie die achteraan een boek staat en zie beperkte (in Vlaanderen noemt men dat met een Orwelliaans taalgebruik 'arme') titelbeschrijvingen. Auteur, titel, plaats van uitgave, soms een uitgever, het jaartal. Bij tijdschriftartikelen enkel de titel en het volumenummer. Om boeken te bestellen hebben boekhandels slechts voorlopige titelbeschrijvingen nodig (dat deze werkwijze in netwerken zal veranderen, is geen ontkrachting van wat hier gezegd wordt, het is alleen overbodig.) Maar om een boek te ontlenen zouden leners 'rijke' titelbeschrijvingen nodig hebben? Een boek of een cd identificeren zou slechts via uitgebreide beschrijvingen kunnen?

a². We werken allemaal met tekstdocumenten en met het internet. We starten zoekacties en krijgen antwoorden tot in het laagste niveau van databestanden. Toch is er zeer weinig sprake van gestructureerde bestanden of zoekwegen. De technologie staat zo ver dat vrije tekstvelden geen enkele belemmering vormen om iets te vinden. Dat de technologie verschillende computers op afstand tegelijkertijd kan ondervragen, is een niet onbelangrijk gegeven. De technologie geeft de mogelijkheid om 'oneindige' titelbeschrijvingen op te stellen: de overdaad, de gulzigheid kunnen de norm worden.

f. De kennisstructuur is ongeordend geworden, er is weinig of geen hiërarchie meer en de kennis is bovendien zeer weinig geautoriseerd. Er is een immense democratisering ontstaan: alles lijkt mogelijk en lijkt hetzelfde waarheidsgehalte te hebben. Dit heeft nadelen maar de voordelen ervan zijn belangrijker. Wie nu zoekt op het internet kan zeker nooit alles vinden en/of bevatten; wat gevonden is, is niet gestructureerd en de autorisatie

ervan gebeurt slechts door webadressen die niet voor iedereen duidelijk zijn. Toch is dat alles geen belemmering om relevante informatie te vinden.

f². Vergelijk dit met de catalogus in een bibliotheek. Alleen al qua grootte is dit niet te vergelijken: catalogi zijn peanuts. Bibliotheken willen hun catalogi gestructureerd aanbieden, vele doen dit nog via ISBD maar voor een zoekactie heeft dit geen belang. Wie een term intikt hoeft niet via bestanden te gaan maar kan dat doen via zoekacties in tekstvelden. Is het onderscheid tussen auteurs en corporaties (een onderscheid dat stamt uit een tijd waarin onder corporatieve auteurs geen muziekgroepen verstaan werden – een mooi voorbeeld hoe men eerst een systeem had en in de loop der tijd de werkelijkheid met dat systeem aan de haal ging en hoe catalografen wanhopig probeerden die realiteitsflarden in het systeem te proppen) wel zinvol, het onderscheid tussen fiction en non-fiction, het onderscheid tussen video en dvd?

f³. Bibliotheken willen informatie ook via zoekbomen aanbieden. Een manier van werken die geïnspireerd is op pogingen uit het verleden om de werkelijkheid te structureren, te ordenen. Het grootste nadeel van dit systeem is evident: men moet de structuur, de zoekboom beheersen om te weten waar de informatie verstopt zit. Dit oogt mooi en het komt tegemoet aan de taak die bibliotheken zichzelf opgelegd hebben: informatie ordenen en aan de gebruiker meedelen. Maar dit is wel irrelevant geworden. De technologie heeft deze werkwijze overbodig gemaakt. Neem de proef op de som: tik een zoekterm in bij een zoekrobot of gebruik een zoekboom. De robot geeft meer en sneller informatie. En dat geldt ook voor de zogenaamde e-documentatiemappen. Een wanhopige poging om instrumenten van een voorbijganger te actualiseren. Terwijl de technologie deze concepten achterhaald heeft en bovendien het denken zelf zich ook gewijzigd heeft.

Gamma. Het is een retorische truc om te spreken over het verleden, het voorbijganger zonder zelf het toekomstige volledig te kunnen concretiseren, waarbij het verleden als het negatieve en het heden/de toekomst als het positieve gezien worden. Echter: Arthur Schopenhauer en 'la promesse du bonheur'.

g. Bibliotheken gaan er prat op de informatie

te ordenen en te autoriseren. De webwijzer – een gestructureerde verzameling van websites – is hiervan een voorbeeld. Maar deze pretentie is onjuist. De moderne bibliotheken zijn steeds een vergaarbak van alle mogelijke denkmanieren geweest. Er is geen enkele bibliotheek die bepaalde werken weert omdat ze indruisen tegen het denken. We denken hier aan astrologie, homeopathie, pendeltechnieken of andere ziekten. Waarom zou dat plots wel gebeuren bij een nieuw medium als het internet? Kan de bibliotheekwereld borg staan voor alle informatie die ze via e-mappen of de webwijzer aanbiedt?

Delta. Geef de tegenstander gemakkelijkje munitie.

e.4.1. Twee zaken hier zijn belangrijk. Ten eerste – en dit is een godslastering – de titelpagina is niet heilig. Ten tweede het materiële object is irrelevant geworden. Om te beginnen met het eerste. Een titelpagina is handig voor het grootste deel van de monografieën maar is dat zeker niet wanneer het gaat om nieuwe media – de 'titelpagina' moet dan gezocht worden op het medium zelf. Men zou kunnen denken dat de uitgever van de nieuwe media zich aan het boek zullen conformeren en dat er na een overgangperiode wel exacte en volledige titelpagina's zullen komen. Maar waarom zou men dat doen als het toch onbelangrijk is? Catalografen kunnen hun werk zo goed willen doen dat ze hun eigen werk ridiculiseren. Nog altijd wordt vertrokken van het object zelf dat zo volledig mogelijk beschreven moet worden. Het woordenpaar arme-rijke catalogografie zou ik willen vervangen door de begrippen functionele en absolute beschrijvingen. Absolute kunnen gebruikt worden voor verkoopscatalogi, wetenschappelijke instellingen. Functionele beschrijvingen moeten opgesteld worden naargelang van hun omgeving: een titelbeschrijving van een kinderboek kan niet op een zelfde manier behandeld worden als een boek in de wetenschappelijke afdeling van een openbare bibliotheek. Wat is de functie van een boekbeschrijving? In de eerste plaats moet het al op de derde plaats gesteld worden. Niet alleen het object zelf, ook de fysieke plaatsing is belangrijker dan de beschrijving. Een beschrijving dient om een object te bestellen, uit te lenen en af te voeren. Ook als iemand via een trefwoord zoekt is niet het object op zichzelf belangrijk

Suf hart, / spierverrekking: een bijdrage tot het denken over de catalogus in de openbare bibliotheek

maar wel de informatie die gevonden wordt. Wat is de functie van een uitgever? De meeste bezoekers van een bibliotheek weten niet wat de rol van een uitgever is, maar ook voor bibliotheekmedewerkers wordt dit element – door de voortdurende concentratie en afscheiding – steeds onduidelijker als identificatie van een boek. We zwijgen dan nog van uitgeverijen die niet meer bestaan. Slechts in uitzonderlijke gevallen is een uitgever een vorm van kwaliteitsmerk. Het is dan ook eigenaardig te zien hoe catalografen moeite willen doen om van de titelpagina de juiste uitgeversnaam én plaats van uitgave over te nemen. In de huidige catalogi zijn dit bovendien steeds andere ingangen waarop gezocht moet kunnen worden. Vanuit een functioneel denken kan dit niet verdedigd worden. Wél wanneer men uitgaat van een absolute benadering van het object. We hebben geen goede beschrijvingen nodig maar goede catalogi. Een argument om absolute beschrijvingen te maken zou de werking van IBL kunnen zijn. Ongetwijfeld is IBL belangrijk en dit moet steeds met hand en tand verdedigd worden maar het is een onjuist argument. Zelfs als men met spectaculaire cijfers uitpakt, dan nog is het IBL-verkeer verwaarloosbaar en heeft het getal geen kracht van argument. De argumentatie om IBL wél in stand te houden heeft met culturele én democratische waarden te maken. Een ander voorbeeld. Wanneer parallelle titels op een titelpagina van een boek of in de titel van een artikel staan, worden die overgenomen. Maar in de context van de Nederlandstalige bibliotheekwereld zijn deze titels overbodig, ze hebben geen functie noch binnen de beschrijving, noch binnen het functioneren van de werken in de bibliotheek.

e.4.2. Als we van de objectgerichtheid afstappen, is het niet moeilijk meer om aan informatiebeschrijving te doen en niet (of minder) aan het beschrijven van objecten. Of informatie in een monografie, artikel, omnibus, verzameling of digitaal te vinden is, doet er niet toe, het is de informatie waar het op aankomt. Ook voor andere media geldt dit. Draggers van nieuwe media verschijnen soms

bij andere uitgeefhuizen maar bevatten wel steeds hetzelfde: het is onbelangrijk die dragers steeds op een andere manier te willen beschrijven. Relevanter is aan te duiden of een werk al dan niet beschikbaar is. Men kan zich ook voorstellen dat een gebruiker zijn eigen medium samenstelt. Iemand zoekt bijvoorbeeld de *Matthäus Passion* van Johann Sebastian Bach. Na een zoekterm ingegeven te hebben verschijnt in de catalogus titel/ auteur (net zoals met trefwoorden kunnen titel en 'auteur' gevat worden in clusters). Ofwel vindt hij het onbelangrijk welke uitvoeringen er bestaan en dan hoeft hij enkel te zien welke cd vrij staat. Ofwel vindt hij een bepaalde uitvoering wél belangrijk en dan kan hij een combinatie maken van titel/auteur met één of meerdere uitvoerders. Waar, wanneer en op hoeveel dragers dit uitgegeven werd, is onbelangrijk.

-e.2. Binnen een functionele benadering van de beschrijvingen, is niet de formele beschrijving belangrijk maar wel de inhoudelijke ontsluiting én de exemplaargegevens. Reeds jaren klagen bibliotheken en gebruikers over de inhoudelijke ontsluiting van de materialen: ze is ofwel te algemeen ofwel te specifiek. Bijna altijd zijn de trefwoorden naast de kwestie. Dit komt door een aantal technische maatregelen: er is bepaald dat er maximaal x trefwoorden gegeven mogen worden, de trefwoorden moeten in een bepaald keurslijf gegoten worden. En doordat er in de openbare-bibliotheeksector geen vakreferenten aan het werk zijn. Ook hier wil ik een pleidooi houden om af te stappen van de exactheid van de trefwoorden. Niet alleen wat de terminologie maar ook wat het systeemdenken betreft. Een juist trefwoord is niet wat volgens naslagwerken correct is, of wat slechts door het systeem mogelijk is maar een combinatie van de inhoud van het boek en de zoektermen van de gebruiker. Niemand vergelijkt namelijk zijn zoekterm met wat als resultaat op het scherm verschijnt: de trefwoorden mogen afwijken van de informatie in het boek zelf als ze maar een bepaalde ingang creëren naar die informatie.

h. Hoe een boek functioneert in een samenleving is belangrijker dan een absolute beschrijving. Daarom moet er veel meer aandacht gaan naar het niveau van de exemplaren zelf en veel minder naar de beschrijvingen. Het is hier dat performance measurement een rol

kan spelen, het is ook op dit vlak dat de huidige computersystemen in gebreke blijven.

Dus:

Op dit moment is men in Vlaanderen bezig een centrale catalogus uit te bouwen. Het VCOB slaat zichzelf op de borst door te melden dat er een nieuw concept wordt ontwikkeld. Met dat nieuwe bedoelt men een centralistisch model dat het lokale overstijgt – dit is niet nieuw maar een combinatie van technische en ideologische overwegingen. Van een nieuwe of andere catalogus is géén sprake. Integendeel, men wil de technologie uitputtend gebruiken zonder na te denken over het gebruik ervan. De beschrijvingen zoals die nu in Vlaanderen gemaakt worden, mogen een kwalitatief hoog niveau hebben. Ze zijn alleen niet nodig. Het gevaar van deze evolutie is dat de catalogus zoals die nu bestaat en binnenkort centraal opgelegd wordt, de bibliotheekwereld voor jaren vast betonnet en dat er daardoor geen enkele evolutie meer mogelijk is. We hebben gezien hoe de Vlacc al jaren de maatstaf is voor zowel de inhoudelijke als de formele ontsluiting – en dat er al die jaren niets wezenlijks veranderd is. Hoe centralistischer men werkt, hoe minder dynamiek er is. Op deze manier veroordelen de bibliotheken zichzelf tot achterhaalde instellingen omdat ze een beleid blijven voeren dat gebaseerd is op inzichten uit de 19de eeuw. Als men een bibliografische databank wil uitbouwen, zou men zwaardere argumenten mogen hebben dan de traditie, dan het verleden, dan wat bestaat. Ook het uitgangspunt is immers verkeerd. Er wordt vertrokken van de objecten zelf, objecten die in een catalogus verzameld worden. Vernieuwend was geweest te werken vanuit de Opac, vanuit het zoekgedrag en de behoeften van de gebruiker.

a-h. Omdat de waarheid niet bestaat, moeten geen geautoriseerde bestanden aangeboden worden – de onzekerheid van de tijd mag zich weerspiegelen in een culturele werking. Een functionele benadering is te verkiezen boven een absolute. Niet het object maar de informatie is belangrijk. De catalogus als manier van denken is voorbijgestreefd, een database is een interessanter concept.

Epsilon. Vergeet het, hart, dit wordt niks. (Dirk van Bastelaere)